

דברי הגמרא באותיות כאלה: ROD 12; הפירוש – רש"י – באותיות מרים 10; פסוקים – בגופן נרקיסיים; הערות העורך בגופן courier new 10, בסוגריים []; מקראה מלאה בסוף הדף.

יבמות פרק שביעי אלמנה לכהן גדול

מתוך "גמרא נוטה"

על שם הורי נפתלי וחתנה הולנדר הכ"מ

משנה :

אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, הכניסה לו עבדי מלוג (יש שמכנסת ממון הרבה ואינה כותבת כולו בכתובתה ומשיירת לעצמה; הן 'נכסי מלוג' והבעל אוכל פירות, והקרן שלה קיים; ואם מתו - מתו לה, או פחתו - פחתו לה) ועבדי צאן ברזל (מה שהאשה מכנסת לבעל ושמך לו לקבלם עליו באחריות כתובתה, כמו שכותבין 'ודא נדוניא דהנעלת ליה', והוא מוסיף כנגדן, וכותב 'סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתובתה' - קורין 'צאן ברזל'. לשון 'צאן ברזל': קרן קיים, שאין פוחת ונפסד, שאפילו מתו - כולן אחריותן עליו לשלם לה כשימות או יגרשנה) : עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה (לפי שהן שלה והיא חללה ולקמן בגמ' מפרש טעמא), עבדי צאן ברזל יאכלו.

ואלו הן עבדי מלוג: אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה; אף על פי שהוא חייב במזונותן - הרי אלו לא יאכלו בתרומה. ואלו הן עבדי צאן ברזל: אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו; הואיל והוא חייב באחריותן - הרי אלו יאכלו בתרומה. בת ישראל שניסת לכהן והכניסה לו עבדים: בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל - הרי אלו יאכלו בתרומה (אפילו עבדי מלוג שאינם שלו - יאכלו, דהיינו 'קנינו': שקנה קנין; וילפינן בגמרא דקנינו שקנה - קנין אוכל); ובת כהן שניסת לישראל והכניסה לו עבדים: בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל - הרי אלו לא יאכלו בתרומה.

גמרא :

ועבדי מלוג לא יאכלו בתרומה? אמאי? להוי כקנינו שקנה קנין, דתניא [ספרא אמור פרשתא ה הלכה א]: 'מניין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים (או קנה עבדים) - שיאכלו בתרומה? - שנאמר (ויקרא כב, יא) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו [ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו]; ומניין לאשה (בת ישראל לכהן) שקנתה עבדים (מנכסי מלוג שלה), ועבדיה (או עבדיה של כהן) שקנו עבדים - שיאכלו בתרומה? שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו ('קנין כספו' - קרא יתירא, ודרשינן דלהכי אתא; והכי משמע: 'כהן כי יקנה קנין כספו נפש': שעבדו יקנה עבד) הוא יאכל בו - קנינו שקנה קנין אוכל; (ואי תימא 'מה שקנה עבד קנה רבו', ולמאי איצטריך קרא לרבוניהו? משכחת לה כגון שנתנו לו לעבד מנה על מנת שאין לרבו רשות בו) . כל האוכל מאכיל, כל שאין אוכל אינו מאכיל. ולא? והרי ערל (כהן ערל אינו אוכל, ועבדיו אוכלין, כדתנן לקמן (דף ע"א)) וכל הטמאים, שאינן אוכלין ומאכילין?!

התם - פומייהו כאיב להו [הפה שלהם כואב להם - כנראה זהו פתגם, ופירושו: זו בעיה זמנית שלהם] (כלומר: מחוסרי תקנתא הם [מלשון: מחוסרי כפרה, כלומר: יש להם תקנתא, שטרם נעשה] אבל עומדים ליתקן ולאכול; אבל זו שהיא נעשית חללה - אין לה תיקון עולמית).

והרי ממזר שאין אוכל ומאכיל? (בת ישראל שניסת לכהן וילדה בת, והבת ניסת לממזר וילדה בן ומתה, והבן קיים, והרי אם אמו אשת כהן אוכלת בשבילו תרומה לאחר מיתת בעלה לפי שיש לה זרע מן הכהן, כדתנן בסיפא בפרקין (ס"ב) ['ממזר פוסל ומאכיל'], והוא אינו אוכל, דזר הוא! והוא הדין נמי אי כשר הוה: שנוולד מישראל כשר נמי - אין אוכל, ומאכיל אם אמו; והא דנקט לאותובי 'ממזר' - משום דמתניתין היא;)

אמר רבינא: 'קנין אוכל' קאמר: קנין אוכל - מאכיל; שאינו אוכל אינו מאכיל [כלומר: אנו עוסקים רק בקנינים שמאכילים, ולא בכל המאכילים].

ורבא אמר: מדאורייתא מיכל אכלי [עבדי מלוג של אלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט], ורבנן הוא דגזרי בהו, כדי שתאמר "אני איני אוכלת, עבדי אינן אוכלין - זונה היא אצלו"? הלכך [מהכעס שלה] אתי לאפוקה.

רב אשי אמר: גזירה שמא תאכיל (עבדי מלוג שלה) לאחר מיתה (לאחר מיתת הכהן בעלה; אבל בעבדי צאן ברזל ליכא למגזר, דהשתא לאו משום דידה אכלי אלא משום כהן שהוא רבן). אלא מעתה בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכיל (עבדי מלוג בתרומה) - גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה (אלמה תנן במתניתין *צין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל יאכלו*)? אלא אמר רב אשי: באלמנה כהנת (בת כהן) [לכהן גדול, ונתחללה בביאתו] (ששבה לתרומת אביה ממיתת בעלה), (ואי אמרין יאכלו עבדי מלוג בתרומה בחיי בעלה כהן גדול זה משום קנינו שקנה קנין, דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה עבדים) [אומרת המשנה שלא יאכלו:] דאטיא לאורויי (היתירא אחר מיתתו להאכילם בתרומה מחמת אביה, דאמרה): מעיקרא (באלמנותי הראשון) אכלי (היו עבדי אוכלין) בתרומה דבי נשא; אינסבי ליה להאי (לכהן גדול) - אכלי (עבדי) בתרומה דגבראי, והשתא (כשמת) - הדרי לי למילתיה קמיתא (ויאכלו עבדי בתרומה דבי נשא כמעיקרא באלמנותי הראשון)! ולא ידעה דמעיקרא לא שויתה לנפשה חללה, השתא שויתה לנפשה חללה.

תינח אלמנה כהנת, אלמנה בת ישראל (דלא אטיא לאורויי) מאי איכא למימר (מאי טעמא לא אכלי בחייו, הא לא גרעה מעבד שקנה עבדים)? באלמנותה לא פליגי רבנן (לא חילקו בין אלמנה לאלמנה).

איתמר: המכנסת שום לבעלה (נכסי צאן ברזל ששמה לו בכתובתה, והיו בהן כלים ודבר המסויים), (וכשגרשה ובאתה ליטול כתובתה) היא אומרת "כלי אני נוטלת" והוא אומר "דמים אני נותן" (כמו שקבלתי עלי בשומא, ומאז הן באחריותי ושלי הן) - הדין עם מי? רב יהודה אמר:

(יבמות סו, ב)

הדין עמה (ותטול כליה); ורבי אמי אמר: הדין עמו. [הגמרא מנתחת את המחלוקת:]

רב יהודה אמר: 'הדין עמה': משום שבח בית אביה - דידה הוי! רבי אמי אמר: הדין עמו: כיון דאמר מר 'אם מתו - מתו לו, ואם הותירו - הותירו לו, הואיל וחייב באחריותן - יאכלו' (ומדאכלי בתרומה שמע מינה דידיה נינהו).

[## וכי רב יהודה אינו מסכים לכך? אולי רבי אמי אינו מסכים לשיקול של 'שבח בית אביה?']

אמר רב ספרא: מי קתני 'והן שלו'? 'הואיל וחייב באחריותן' קתני, ולעולם לאו דידיה נינהו.

וכל היכא דחייב באחריותן אכלי בתרומה? והתנן [תרומות יא, ט]: 'ישראל ששכר פרה מכהן [הרי זה] יאכילנה כרשיני תרומה; כהן ששכר פרה מישראל - אף על פי מזונותיה עליו - לא יאכילנה כרשיני תרומה' (והא שוכר חייב באחריותה אם נגבה או נאבדה, וקתני לא יאכילנה כרשיני תרומה)?! ותסברא? נהי נמי דמחייב בגובה ואבדה, באונסיה (שוכר פטור מן האונסין) בכחשה (וכן אם כחשה) ובנפחת דמיה (ואם הוזל דמיה) מי מחייב? הא (מתניתין) לא דמיא אלא לסיפא: 'ישראל ששם פרה מכהן - לא יאכילנה כרשיני תרומה, אבל כהן ששם פרה מישראל (בדמים: כששכרה הימנו - שְׁמָאָה לו, והתנה עמו להחזירה לו בדמים הללו: שאם תכחש או תאנס או יחלו פרות בעולם - יתן הדמים) יאכילנה כרשיני תרומה' (הואיל וקבלה באחריותו, ואף על פי שחוזרת בעיניה אם לא יפחתו דמיה, כל כמה דלא הדרה - דידיה הוא, וגבי עבדים נמי: אף על גב דהדרי בעיניהו - כיון דלענין יוקרא חולא קיימי ברשותיה - אכלי).

יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פרקיה דרב נחמן (כשטיים הדרשה), ויתבי וקאמרי:

תניא כותיה דרב יהודה ותניא כותיה דרבי אמי:

תניא כותיה דרבי אמי: 'עבדי צאן ברזל יוצאין כשן ועין לאיש (אם סימא הבעל את עינו [ולכן אין הבעל מחזירם אלא את דמיהם]) אבל לא לאשה (אם סימא עינו: דלאו דידה הוא)'.
תניא כותיה דרב יהודה: 'המכנסת שום לבעלה, אם רצה הבעל למכור - לא ימכור (שאם יגרשנה תטול כליה)! ולא עוד אלא אפילו הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור; מכרו שניהם (או זה או זה) לפדנסה (אורחא דמילתא נקט, שאין אדם מוכר כלי תשמישיו אלא למזונות) - זה היה

מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל, ואמר: הבעל מוציא מיד הלוקחות. ' (לא מיבעיא דאם מכר הוא בלא דעתה, ומת, או גרשה - דהיא מוציאה מיד הלוקחות, אלא אפילו מתה היא - הוא מוציא מיד הלוקחות, דמכירה לאו מכירה הואי (שמא ימות הוא בחייה ונמצאת מכירה שלא כדין) כל זמן שהיא קיימת).

אמר רבא: אמר רב נחמן: הלכה כרב יהודה!
אמר ליה רבא לרב נחמן: והתניא כותיה דרבי אמי?
אף על גב דתניא כותיה דרבי אמי - מסתברא טעמא דרב יהודה משום שבח בית אביה.

ההיא איתתא דעיילה ליה לגברא איצטלא דמילתא [מבד מילת, צמר מעולה] בכתובתה; שכיב - שקלוה יתמי ופרסוה אמיתנא [על המת].
אמר רבא: קנייה מיתנא (תכריכי המת איסורי הנאה הן כהקדש, דגמר 'שם' 'שם' מעגלה ערופה [בפרק 'נגמר הדין' סנהדרין מז, ב]).

אמר ליה נאנאי בריה דרב יוסף בריה דרבא לרב כהנא: והאמר רבא אמר רב נחמן 'הלכה כרב יהודה'?
אמר ליה: מי לא מודה רב יהודה (אע"ג דהדין עמה מודה הוא) **דמחוסר גוביינא? וכיון דמחוסר גוביינא** (דכל כמה דלא גבתינהו מיניה לאו ברשותה קיימי אלא שיעבודא בעלמא אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או נאבדו חייב באחריותן) - **ברשותיה קאי** (וכיון דברשות יתמי נינהו - אתי הקדש דאקדשוה יתמי ומפקע לה לשיעבודייהו, ויהבי דמי).

רבא לטעמיה, דאמר רבא: הקדש (הקדש דוקא קדושת הגוף כי האי גוונא, אבל קדושת דמים - לא, כדתנן (ערכין פ"ו מ"ב, דף כג, ב) **'מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו כו'**), **חמץ** (עובד כוכבים שהלוח את ישראל על חמצו - אחר הפסח אסור בהנאה, דאתי איסור חמץ ומפקע ליה לשיעבודא דעובד כוכבים; והא דתנן בפרק 'כל שעה' (פסחים ל, א) **'מותר בהנאה'** - רבא מוקי לה התם **'כשהרהינו אצלנו'**: שנתנו ישראל בביתו של עובד כוכבים, דההוא לא מיחסר גוביינא),

(יבמות סז, א)
ושחרור (ישראל ששיעבד עבדו לבעל חוב, ושחררו הלוח) - **מפקיעין מידי שעבוד** (יצא לחירות, והמלוה גובה מלוה ממקום אחר).

אמר רב יהודה: הכניסה לו שני כלים באלף זוז, ושבתו ועמדו על שני אלפים: אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו מפני שבח בית אביה.
מאי קא משמע לן? **'שבח בית אביה דידה הוי'?** **הא אמרה רב יהודה חדא זימנא?**
מהו דתימא 'הני מילי היכא דמטיא למשקל בכתובתה, אבל מיתן דמי ומישקל לא (אלא שלו הן עולמית) **- קא משמע לן!**

משנה:
בת ישראל שניסת לכהן ומת, והניחה מעוברת (אף על פי שיש לה בנים הימנו והיא אוכלת בתרומה) **- לא יאכלו עבדיה** (עבדי צאן ברזל) **בתרומה, מפני חלקו של עובר** (לפי שהן של יורשים, ויש לעובר בהן חלק, ואין לעובר כח להאכילן בתרומה; אי משום דקסבר: **'עובר במעי זרה'** - זר הוא, אי משום דקסבר: **'ילוד מאכיל, שאין ילוד אין מאכיל'**, שנאמר (ויקרא כב, יא) **ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו** - קרי ביה **'יאכילו'**): **שהעובר פוסל** (אם בת כהן נישאת לישראל והניחה מעוברת ואין לה בן אחר - פוסלה מלשוב לבית אביה כנעוריה (ויקרא כב, יג)) **ואינו מאכיל** (אם בת ישראל לכהן היא, ומת והניחה מעוברת - אין בעובר כח להאכילה, והוא הדין לעבדים) **- דברי רבי יוסי.**

אמרו לו: מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן - אף בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר (כיון דאמרת שאין ילוד אינו מאכיל - היאך העבדים אוכלין בתרומה? מפני חלקו של עובר, שהרי עבדיו הן, ואין אוכלים אלא בשבילו, והוא אין בו כח להאכיל)?!

גמרא:
איבעיא להו: טעמא דרבי יוסי משום דקסבר 'עובר במעי זרה - זר הוא', או דלמא 'ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל'?
למאי נפקא מינה?

לעובר במעי כהנת (בת כהן מעוברת מכהן: אי אמרת משום זרות – ליקא, ואי משום ש'אין ילוד' איכא).

מאי?

אמר רבה: היינו טעמא דרבי יוסי: דקסבר 'עובר במעי זרה - זר הוא'.

רב יוסף אמר: 'ילוד מאכיל; שאין ילוד אינו מאכיל'.

מיתיבי: 'אמרו לו לרבי יוסי: מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן - בת כהן לכהן מהו?

אמר להם: זו שמעתי וזו לא שמעתי (לאיסור, אלא להיתירא);

אי אמרת בשלמא 'עובר במעי זרה - זר הוא' היינו דקאמר ליה 'זו שמעתי וזו לא שמעתי', אלא אי אמרת 'ילוד מאכיל - שאין ילוד אין מאכיל' - מאי 'זו שמעתי וזו לא שמעתי'? איהי היא [בת כהן לכהן - גם כאן מדובר בעובר ואותו עקרון קיים במקרה של בת כהן לכהן]!

קשיא.

אמר רב יהודה: אמר שמואל: זו דברי רבי יוסי, אבל חכמים אומרים: יש לו בנים (אחרים לבד מעובר זה) - אוכלים (העבדים) משום בנים (בשביל בנים, דעובר לית ליה זכיה); אין לו בנים - אוכלים משום אחים; אין לו אחים - אוכלים משום משפחה כולה (שאין אחד מישראל שאין לו יורשין, וכל זמן שלא נולד העובר - זוכה הקרוב [שהוא עצמו כהן?]) לירושת כהן ואוכלים בגינו).

'זו (דברי רבי יוסי)? ולא סבירא ליה (לשמואל דעובר אית ליה זכיה)? הא אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה (בעל אגדה; לשון אחר: שם מקום שהוא בבבל, ששמו בגדד): פוק אייתי לי בי עשרה דאימא לך באנפיהו (לפרסם את הדבר): המזכה לעובר קנה!?

אלא 'זו' - וסבירא ליה מאי? קא משמע לן דפליגי רבנן עליה דרבי יוסי.

ומי פליגי? ~~ותיב~~ והאמר רבי זכאי: 'זו עדות העיד רבי יוסי מפי שמעיה ואבטליון, והודו לו'.

אמר רב אשי: מי קתני 'וקבלו'? 'והודו לו' קתני: דמסתבר טעמיה [ואף על פי כן לא קבלו להלכה].

תנו רבנן [תוספתא יבמות (ליברמן) פרק ט הלכה א]: 'הניח בנים (הכהן ולא הניחה מעוברת) - אלו ואלו (עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל) אוכלים (דעבדי מלוג אוכלין בשבילה שהיא אוכלת בשביל בניה; ועבדי צאן ברזל אוכלין בשביל בנים); הניחה מעוברת (ולא הניח לה בנים) - אלו ואלו אין אוכלים (שהעובר אינו מאכיל לא את אמו ולא את העבדים);

הניח בנים והניחה מעוברת: עבדי מלוג אוכלים (שהם שלה, ואין לעובר חלק בהן) כדרך שהיא אוכלת (והיא אוכלת בשביל בניה); עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר (שיש לו חלק בהן: דאית ליה זכייה, ולא ידעינן הי מתרמי לחלקו, לפיכך עבדים אסורים לאכול), שהעובר פוסל (בת כהן המעוברת מישראל) ואינו מאכיל (בת ישראל המעוברת מכהן ולא את עבדי) - דברי רבי יוסי;

רבי ישמעאל כרבי יוסי אומר משום אביו: הבת מאכלת (לקמן מפרש לה), הבן אינו מאכיל.

רבי שמעון בן יוחי אומר: זכרים (אם יש זכר בבנים) יאכלו (אוכלים העבדים בשבילו; ולא חיישינן לחלקו של עובר: דשמא נקבה היא ואין לה חלק במקום בן; ואם תימצי לומר זכר הוא - שמא תפיל; שכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות, ויש שמפילות: סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקיבות - הוו להו זכרים הראויים לירש מיעוטא, ולמיעוטא לא חיישינן!) כולן נקבות לא יאכלו, שמא ימצא עובר זכר, ואין לבנות במקום הבן כלום.

מאי איריא 'שמא ימצא עובר זכר'? תיפוק ליה דנקבה (דאי נמי הויא נקבה) נמי פסלה (דכיון שכל אותן שלפנינו נקבות, יש לעובר חלק בהן אפילו היא נקבה [ועובר אינו מאכיל])?!

חדא ועוד קאמר: חדא דנקבה נמי פסלה; ועוד שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום.

'זכרים יאכלו'? והאיכא עובר? קסבר

(יבמות סז, ב)
 אין חוששין למיעוטא (לשמא יהא זכר ויש לו חלק בהן, דבתר רובא אזלינן, ורובא יולדות או נקבות או מפילות, כדפרישית לעיל).
 ואיבעית אימא: לעולם קסבר חוששין למיעוטא: דעבדינן ליה תקנתא (בוררין לעובר שאר נכסים לחלקו, ונמצאו העבדים כולן לחלק הנוולדים; אבל היכא דכולן נקבות - לא מצינו למיעבד תקנתא: שמא יהא העובר זכר ויהא הכל שלו) כרב נחמן אמר שמואל,
 דאמר רב נחמן אמר שמואל: יתומים (קטנים) שבאו לחלוק בנכסי אביהם: בית דין מעמידין להם אפוטרופוס (מעמידין אפוטרופוס לכל אחד ואחד) ובורר להם חלק יפה (ובורר כל אפוטרופוס חלק אחד יפה לחלקו); הגדילו (היתומים) - יכולין למחות (ומהניא חלוקה לפירות דעד מחאה);
 ורב נחמן ידיה אומר: הגדילו - אין יכולין למחות, דאם כן מה כח בית דין יפה?
 לימא דרב נחמן - תנאי היא (מדאמר רבי שמעון זכרם יאכלו' - משום תקנתא דרב נחמן; מכלל דתנא קמא, דאמר עבדי צאן ברזל לא יאכלו - אפילו בתקנתא קאמר, ולית ליה דרב נחמן, ואינן רשאין לחלוק עד שיגדילו)?
 לא! [אפשר לומר] דכולי עלמא [שני התנאים: תנא קמא ורבי שמעון] אית להו דרב נחמן (ואי דעבד להו תקנתא הכי נמי דאכלי אפילו לתנא קמא), והכא בחוששין למיעוטא קמיפלגי (בדלא עביד תקנתא פליגי, וקאמר רבי שמעון יאכלו' ולא חייש למיעוטא, ותנא קמא חייש למיעוטא).

'רבי ישמעאל ברכי יוסי אומר משום אביו: הבת (קא טלקא דעתא הכי קאמר: אם יש כאן בת ולא בן) מאכלת (את ה[עבדים]), הבן אינו מאכיל (אבל אם זכרים הם - לא יאכלו העבדים)';

מאי שנא בן דלא מאכיל? משום חלקו של עובר? - בת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר?
 אמר אביי: הכא בנכסים מועטים עסקינן (דתקון רבנן זבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים' [נבא בתרא פ"ט מ"ט]), וכגון דאיכא בן בהדי בת (דהו כולהו בחזקת הבן מדאורייתא): מה נפשך: אי האי דמעברא בן הוא (אי עובר זכר הוא) - לא עדיף מהאי דקאי (דשקלינהו רבנן מיניה ואוקמינהו ברשות בת); אי בת היא - אמאי אכלה (כיון דיש בן זכר לפנינו אין לעובר נקיבה חלק בהן)? - (אלא) בתקנתא דרבנן; כמה דלא נפק לאויר העולם [טרם לידה, בעודו עובר] לא תקינו רבנן (ולהכי נקט בן בהדה, דאי לא הוה בן - אית ליה זכייה לעובר נקבה מדאורייתא בנכסים, בתורת ירושה, בהדי הך בת; והכי מפרש מילתא דרבי ישמעאל: הבת עם הבן מאכלת, אבל אם יש בן בלא בת - אינו מאכיל).

במאי אוקימתא? בנכסים מועטים? אימא סיפא: 'שמא ימצא העובר זכר ואין לבנות במקום בן כלום' - אדרבה: נכסים מועטים דבנות נינהו!?

סיפא אתאן לנכסים מרובין.
 ונכסים מועטים דבנות נינהו? והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטים - מה שמכרו מכרו (וכיון דלענין מכירה ברשותיהו קיימי - היכי אכלי)?
 ואלא מאי? 'בת' דקתני = אם (והכי קאמר: האם מאכלת עבדי מלוג שלה כדרך שהיתה אוכלת, והבן אינו מאכיל את עבדי צאן ברזל מפני חלקו של עובר).
 אי הכי היינו רבי יוסי?
 כולה רבי ישמעאל ברכי יוסי קתני לה.

משנה:
 העובר, והיבם, והאירוסין, והחרש, וכן תשע שנים ויום אחד (בגמרא מפרש לה) פוסלין ולא מאכילין.
 (העובר פוסל בת כהן שניסת לישראל ומת והניחה מעוברת, ואינו מאכיל בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת; והיבם: בת כהן שומרת ליבם ישראל - פסלה מתרומת אביה, ובת ישראל שומרת ליבם כהן אינו מאכילה; והאירוסין: בת כהן מאורסת לישראל - פסלה, ובת ישראל מאורסת לכהן אינו מאכילה).
 ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק שאינו (הוי נמי כבן תשע, ופוסל; ואמילתא דלעיל קאי); ספק הביא שתי שערות וספק שלא הביא (לעיל קאי, לענין האירוסין, דקתני 'פוסלין', והכי קאמר: קטן שקדש האשה: ספק הביא שתי שערות וקדושו קדושין, ספק שלא הביא - פוסל בת כהן המאורסת לו מן התרומה [אם אינו כהן, שאם הוא כהן אוכלת ממה נפשך]);

נפל הבית עליו ועל בת אחיו (שהיא אשתו) ואין ידוע אי זה מת ראשון (ספק היא מת תחילה ונפלו שתייהן לפני אחיו, ופוטרת צרתה משום 'צרת הבת', ספק בת אחיו מתה ראשונה ובשעת נפילה ליבם לא הואי צרתה צרת ערוה, דתנן (פ"א מ"א; לעיל ב,ב) 'זכולן אם מתו או מיאנו - צרותיהן מותרות') - צרתה חולצת ולא מתייבמת (אידי דאיירי בספק לחומרא תני לה בהדיה).

גמרא :

העובר :

אי בת כהן לישראל היא, פסיל לה [ויקרא כב,יג] ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה - ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בו] 'כנעוריה' (משמע בזמן שהיא דומה לנעוריה) - פרט למעוברת; אי בת ישראל לכהן היא - לא מאכיל לה : ילוד מאכיל (ישראלית האוכלת בשביל בנה אינה אוכלת אלא אם כן ילוד; בן מאכיל את אמו נפקא לן בתורת כהנים מ-וכהן כי יקנה נפש קנין כספו - הוא יאכל בו) ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו (ויקרא כב,יא) - קרי ביה 'יאכילו', ומהכא ילוד הוא דמשתמע, שאינו ילוד אינו מאכיל.

היבם :

אי בת כהן לישראל היא - פסיל לה; 'ושבה אל בית אביה' [ויקרא כב,יג] - פרט לשומרת יבם (שאינה ברשותה לשוב, דהא אגידא ביה) ' [ספרא אמור פרשה ו פרק ו משנה א]; אי בת ישראל לכהן היא - לא מאכיל לה [ויקרא כב,יא] וכהן כי יקנה נפש [קנין כספו] (הוא יאכל בו; ויליד ביתו, הם יאכלו בלחמו) אמר רחמנא, והא קנין דאחיו הוא!

והאירוסין [פסול ואינו מאכיל] :

אי בת כהן לישראל היא - פסיל לה,

(יבמות סח, א)

דהא קניה בהויה (ומשעת הויה איפסילה, כדכתיב 'ובת כהן כי תהיה לאיש זר'); ואי בת ישראל לכהן היא - לא מאכיל לה משום דעולא (במסכת כתובות בפרק 'אף על פי' (דף מ,ב); דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, דכתיב 'קנין כספו הוא יאכל בו' [ויקרא כב,יא], ומה טעם אמרו 'אינה אוכלת' - גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותלך ותשקה לאחיה ולאחותה).

והחרש [פסול ואינו מאכיל] :

אי בת כהן לישראל היא - פסיל לה, דהא קניה בתקנתא דרבנן (דחרש, אף על גב דלאו בר דעת הוא - תקינו ביה רבנן נישואין [לקמן בפרק 'חרש שנשא' (ק"ב,ב)]; ואי בת ישראל לכהן היא - לא מאכיל לה : 'קנין כספו' אמר רחמנא, והאי - לאו בר קנין הוא.

ובן תשע שנים וכו' [פסול ואינו מאכיל] :

קא סלקא דעתא בשומרת יבם לבן תשע ויום אחד (ולא בא עליה); למאי (ולמאי הלכתא נקט בן תשע)? אי למיפסל (לאשמועינן דכיון דחזי לביאה - פסיל לה בזיקת יבמין) - (מאי איריא בן תשע, אפילו) קטן נמי (דלא קרינן בה 'ושבה אל בית אביה', ולשמעינן בציר מבן תשע) מיפסל פסיל!! אי לאכול (ואי להכי נקט בן תשע, לאשמועינן רבותא: דאף על גב דחזי לביאה - לא מאכיל יבמתו בזיקתו) - גדול נמי לא מאכיל (אפילו גדול ממש לא מאכיל, דלאו קנינו הוא, דהא אשמועינן בגדול ברישא דמתניתין [י'היבם י']! ?

אמר אביי: הכא - ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן (דאילו גדול הוה - אכלי; ואשמועינן רבותא: דאף על גב דביאתו ביאה - לא מאכיל; ו'פוסלין' דקתני במתניתין - אשאר קאי: אעובר, ויבם בלא ביאה, ואירוסין, וחרש; אבל בן תשע לא נקט ליה אלא משום 'ואין' [במשנתנו: ולא] מאכילין): דמדאורייתא קניא ליה; סלקא דעתא אמינא 'הואיל ומדאורייתא קניא ליה, וביאתו ביאה - אימא לוכיל'. קא משמע לן: עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול.

אמר ליה רבא: אי הכי (דמשום 'אינו מאכיל' נקט ליה) - (למה לי למיתני) סיפא, דקתני 'ספק בן תשע שנים ויום אחד ספק שאינו' (הוי נמי כבן תשע) - השתא ודאי בן תשע לא מאכיל, ספק מיבעיא?

[בגלל קושיא זו רבא מוציא את המשנה מפשוטה:]

אלא אמר רבא: בבן תשע שנים ויום אחד דהנך פסולים (כגון ממזר ונתין) קתני (ומשום 'פוסלין' נקט ליה, ולא מאכילין - לא אבן תשע קאי, אלא אשאר: עובר, ויבם, אירוסין, וחרש), דפסלי בביאתן, וכדתניא: 'בן תשע שנים ויום אחד' (שהוא) גר, עמוני ומואבי, מצרי ואדומי (מצרי ואדומי - עד דור שלישי - בעשה [לאו] הבא

מכלל עשה: דברים כג,ח: לא תתעב אדמי כי אחיך הוא; לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו; (ט) בנים אשר יולדו להם - דור שלישי יבא להם בקהל ה'], **כותי**, **נתיני** (כוותי ונתני - ב'לא תתחתן בס' [דברים ז,ג], דקסבר גירי אריות הן), **חלל** (חלל פסול לכהונה), **וממזר** (דאסורין לבא בקהל) - **שכאו על כהנת**, **לויה**, **וישראלית** - **פסולה** (אם בת כהן - מן התרומה, ולויה וישראלית - לינשא לכהונה עולמית).

והא מדקתני סיפא (דמתניתין נבמות פ"ז מ"ה, דף סט,א) **'אם אינן דאוינן לבא בישראל הרי אלו פוסלים'** - מכלל דרישא לאו בפסולים עסקינן! רישא - פסולי קהל [כמו הברייטא שהביא רבא], סיפא פסולי כהונה (חלל; ואף על גב דקתני **שאינן דאוינן לבא בישראל'** - לא מיירי אלא בכהונה; דמרישא הוה אמינא: פסולי קהל - הוא דפסלי, אבל ביאת חלל לא; להכי **תני סיפא משנה יתירא** לאשמועינן חלל).

גופא: **'בן תשע שנים ויום אחד, גר, עמוני ומואבי, מצרי ואדומי, כותי, נתיני, חלל וממזר שכאו על כהנת, לויה, וישראלית - פסלן** (כהנת - מתרומה דבי נשא ומן הכהונה; לויה וישראלית - מן הכהונה). **רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל; כל שאין זרעו פסול - אינו פוסל.**

רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל שאתה נושא בתו - אתה נושא אלמנתו, וכל שאין אתה נושא בתו - אי אתה נושא אלמנתו. (טעמא דרבי יוסי ורבן שמעון מפרש לקמן בשמעתין מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו). **צצצ**

מנא הני מילי [שביאות אלה פוסלות מן הכהונה ומן התרומה אצל בת כהן]? אמר רב יהודה אמר רב: אמר קרא (ויקרא כב,יב) **ובת כהן כי תהיה לאיש זר [הוא - בתרומת הקדשים לא תאכל]** - כיון שנבעלה לפסול לה - פסלה. האי - מיבעי ליה דקאמר רחמנא: בת כהן דמינסבא לזר לא תיכול! הדיא - מ - [ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, וזרע אין לה] ושבחה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל [וכל זר לא יאכל בו [ויקרא כב,יג]] נפקא: מדקאמר רחמנא 'ושבחה אל בית אביה ... תאכל' - מכלל דמעיקרא [שנישאת, ולא חזרה] - לא אכלה!

סיכום ביניים:

פס' יב - פוסל בת כהן שבא עליה אחד הפסולים דלעיל;
פס' יג - פוסל בת כהן שנישאה לזר מתרומה בעודה נשואה או אם יש לה בנים או בנות ממנו

אי מההיא [פסוק יג] - הוה אמינא: לאו [שלא תאכל בתרומה] הבא מכלל עשה [ושבחה אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל] - עשה [כלומר: פסוק יג אינו יוצר לאו לבת כהן שאינה חוזרת לבית אביה]; כתב רחמנא האי [פסוקי: ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא - בתרומת הקדשים לא תאכל] ללאו [ופסוק יג לעשה - ועדיין אין לנו לימוד לבת כהן שבא עליה מהפוסלים שבמשנה ובברייטא!].

'לאו' [וכי מפסוק יב אתה דורש איסור בלאו]? **מ'וכל זר לא יאכל קדש [תושב כהן ושכיר, לא יאכל קדש] [ויקרא כב,י] נפקא!** [קצת קשה - כיצד יודעים שפסוק זה כולל בת כהן שנישאה לישראל, שנקרא לה 'זר'? ורש"י אומר: (והשתא סלקא דעתך דקסבר דהר בת כהן נמי משתמע מיניה, הואיל וניסת לישראל)

סיכום ביניים:

פס' יב - פוסל בת כהן שבא עליה אחד הפסולים דלעיל;
פס' י - הוא הלאו הפוסל בת כהן שנישאה לזר מתרומה בעודה נשואה או אם יש לה בנים או בנות ממנו
פסוק יג - ללאו הבא מכלל עשה.

(יבמות סח, ב)

ההוא [פסוק י] - **מיבעי ליה לגופיה** (לזר גמור, אבל הר, דלאו זרה היא, איצטריכא **'ובת כהן'** [פסוק יב] לאסרה)!

[ואם כן יש לנו רק פסוק יב, שלפי פשוטו עוסק בבת כהן שנישאת לישראל, שמפסיקה לאכול בתרומת הקדשים - מניין לפסול בת כהן שנבעלה לאחד הפסולים דלעיל?]

תרי **'וכל זר'** כתיבי [ויקרא כב,י: וכל זר לא יאכל קדש; תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש; (ועוד גבי בת כהן כתיב) (פסוק יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, וזרע אין לה--ושבחה אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה

תאכל; וכל זר לא יאכל בו] (ומהכא נפסוק יג) תיפוק לאן לבת כהן הנשאת לישראל לאוסרה תחת בעלה לתרומה).

[סיכום: יש שלשה פסוקים: י, יב, יג, ובפסוק י ובפסוק יג יש לאוים; בפסוק יג לבת כהן, בפסוק י לזר, ונשאר פסוק יב לבת כהן שנבעלה לפסול].

ואכתי מיבעי ליה [אחד מהפסוקים בהם כתוב 'וכל זר' – לכאורה פסוק י] **לכדרכי יוסי ברכי חנינא, דאמר רבי יוסי ברכי חנינא** (בפרק 'הערל', להתיר אונן בתרומה): **וכל זר** – זרות אמרתי לך, ולא אנינות. [ואם כן אין לנו מקור לפסול בת כהן שנבעלה לפסול!] **דרכי יוסי ברכי חנינא – מן 'זר' ו'כל זר' נפקא!** [מהדיוק ולא מכל הפסוק, ולכן נשאר לנו פסוק לפסול בת כהן:]

פסוק י: כל זר	זר
וכל זר (פסוק י)	היתר אונן
פסוק יג	בת כהן שנישאה
פסוק יב: ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא – בתרומת הקדשים לא תאכל	בת כהן שנבעלה לפסול

ואכתי מיבעי ליה [לפסוק יב בו כתוב: **ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא – בתרומת הקדשים לא תאכל**], **לכדתניא: 'כשהיא חוזרת – חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק** (האי ד'בת כהן כי תהיה' – מיבעי ליה לליקוחין גמורים, ולאשמועינן כשהיא חוזרת לבית אביה במיתת הבעל וזרע אין לה – אינה חוזרת לחזה ושוק של שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלות, כדכתיב: **אתה ובניך ובנותיך** (ויקרא יד), **ואמר רב חסדא אמר רבינא בר רב שילא: מאי קרא? – דכתיב** (ויקרא כב) **ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל** – לא תאכל במורם מן הקדשים. **אם כן, לכתוב קרא 'היא בקדשים לא תאכל', מאי 'בתרומת הקדשים'?** **שמעת מינה תרתי** [שבת כהן החוזרת ללא ילדים נפסלה מחזה ושוק, וגם פסול פוסל בת כהן מלאכות בתרומה].

אשכחן כהנת (דמיפסלא לתרומה בביאת פסול); לוייה וישראלית מנלן? **כדאמר רבי אבא אמר רב** (בפרק [תשיעי] 'יש מותרות'): **'בת' 'נכת' – הכא נמי 'בת' 'נכת'** [ויקרא כב] **ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל**, ולמרות שהפסוק עוסק כולו בבת איש כהן – מדוע ה'ו' שיש עוד שנפסלות].

כמאן? **כרבי עקיבא, דדריש ווין** (בסנהדרין בפרק 'ארבע מיתות' (נאב): **'שמעאל אחי, 'בת' 'ובת' 'אני דודש'.**

אפילו תימא רבנן: כוליה 'ובת' קרא יתירא הוא (דהא כתיב לעיל מיניה [פסוק יא] **'וכהן כי יקנה נפש וגו' ויליד ביתו** – ומצי למכתב אבתריה 'וכי תהיה לאיש זר' [כלומר לפי רש"י: המילים **'ובת כהן'** בפסוק יב; אך קשה – מנין שמדובר בבת כהן? ונראה אולי לומר מפסוק יג, שהרי בבת כהן עסקינן, שכבר נאמר בפסוק יב; וכן כתב בתורה תמימה)].

אשכחן לתרומה [נמצא המקור לפסול גם לוייה וישראלית שנבעלה לפסול שאינה אוכלת בתרומה אף אם תינשא לכהן], **לכהונה מנלן** (שלא תנשא עוד לכהן משבא עלה פסול)?

אטו לוייה וישראלית – לא לכהונה מרבינן להו? דאי לתרומה – בנות מיכל תרומה נינהו [בת לוי וישראל אין צריכות לאסור עליהן לאכול בתרומה כי ממילא אינן אוכלות, שהרי אינן ממשפחת כהנים, ולכן בודאי כאשר חל עליהם איסור חדש – אינו אלא לפסולם להינשא לכהן, וכמו שלוח וישראלית נפסלו לינשא לכהונה – גם בת כהן]? **אלמה לא** (בתמימה!) [וכי בת לוי או בת ישראל אף פעם אינן אוכלות בתרומה]? **משכחת לה דקאכלה** [גם בת לוי או בת ישראל] **בשביל בנה** (והא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה, ואיצטריך לאשמועינן דאם תיבעל לפסול לה – תיאסר)!

בשביל בנה [שאינה אוכלת אחרי שנבעלה לפסול] - **קל וחומר** (ולא איצטריך 'ובת' לדביוה): **ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה, פסיל לה - לוייה וישראלית, דלא אכלה אלא בשביל בנה - לא כל שכן??** והיא הנותנת (קושיא היא, כלומר: איצטריך לדביוה, דקל וחומר ההוא דקילפת מיניה איסורא - היא' - המדה [עצמה] - 'נותנת' [את] הדין להתיר ולא לאסור): **כהנת, דקדיש גופה, פסיל לה; הא, דלא קדיש גופה - לא פסיל לה!**

אלא [שבת כהן לוייה או ישראלית, שנבעלה לפוסל - נפסלה גם להינשא] **לכהונה - קל וחומר מגרושה: ומה** [בת כהן] **גרושה** [מישראל שדחוזרת לבית אביה אם אין לה ילדים], **שמותרת בתרומה, אסורה לכהונה - זו, שאסורה בתרומה - אינו דין שפסולה לכהונה!**

וכי מזהירין מן הדין (מדיון קל וחומר, לאוקמיה בלאו גמור? הא קיימא לן (מכות יז, ב) דאין מזהירין מן הדין)?

גלוי מילתא בעלמא הוא (ולאו מילף מיניה ילפינן לאו לכהונה מתרומה, דממילא - כיון דאיפסלה לתרומה - איפסלה לכהונה, דתרומה [אכילת תרומה] היינו קדושת כהונה). **ואימא 'נבעלה לפסול לה' - חייבי כריתות** (שאם בא עליה אחיה - פסלה מתרומה דבי נשא, אבל חייבי לאוין - כיון דתפסי להו בה קידושי - לא פסלי לה, וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן)?

[ויקרא כב, יב: ובת כהן] **כי תהיה** [לאיש זר' הוא בתרומת הקדשים לא תאכל] **אמר רחמנא: הנך דאית בהו הויה** (מדאפקה להך ביאה בלשון 'הויה' שמע מיניה בבני קדושין משתעי קרא, ואפילו הכי פסלי), **חייבי כריתות לאו בני הויה** (בקדושין בפרק 'האומר לחבירו' (סז, ב)). **אי הכי -** (אימא קרא דוקא בני קידושין נקט) **- עובד כוכבים ועבד לא ליפסלו?** (והוא הדין דמצי נמי למימר 'חייבי כריתות לא ליפסלי'; אלא [שואלת הגמרא כד כאן] משום דאירי בהו לעיל, דקתני 'כותי' - היינו עובד כוכבים, ובמתניתין (יבמות פ"ז מ"ה, לקמן סט, ב) תנן **זעבד פוסל משום ביאה**?!)

רש"י ד"ה עבד כנעני: לית ליה קדושין דכתיב (בראשית כב, ה) **'עם החמור'** - עם הדומה לחמור; עובד כוכבים לית ליה קידושין, דאמרין (סנהדרין נב, ב) **'אשת רעהו'** - פרט לאשת אחרים; ובשאלתות דרב אחאי יליף לה מדתני רב חנני' [גירסתנו: חנינא] (שם נב, ב): בעילת בעל יש להן, מידי אחרינא לא; וגבי ישראל מקיש הוויות להדדי: מאן דאית ליה קידושי כסף ושטר - אית ליה בה קידושי ביאה, אבל עובד כוכבים, דלית ליה קידושי כסף ושטר - לית ליה קידושי ביאה. ומשני [להלן בגמרא]: פסיל מדרבי יוחנן [משום רבי ישמעאל]; ומהאי קרא גופיה משתמעי חייבי כריתות לפסולא.

ואית דמפרשי **'ואימא נבעלה לפסול לה - חייבי כריתות נמי'**: מאי שנא דלא תני להו לעיל? ומשני **'כי תהיה'** כתיב: מדאפקה רחמנא לבעילה בלשון 'הויה' - לא פסיל מתרומה אלא בר קידושי דוקא, דבני הויה, לאפוקי חייבי כריתות, דלאו בני הויה נינהו כו'; וסבירא להו דחייבי כריתות לא פסלי. וקשיא לי בגוה טובא: חדא (דתמיה היא: דהא חמירי חייבי כריתות מחייבי לאוין ועוד [זהו הקו"ח להלן, אולי היו שתי גירסאות ברש"י] דתנן בפרק 'ארבעה אחין' (לעיל לג, ב) אם היו כהנות נפסלו מתרומה בבעילת אשת איש; ועוד קל וחומר: חייבי לאוין פסלי - חייבי כריתות לא פסלי? ועוד: הא אמרין ב'עשרה יוחסין' (קדושין עב, ב) דכהן הבא על אחותו עשאה זונה, וכיון דזונה היא - בעילתו פוסלתה, דתניא (תוספתא יבמות פ"ח הלכה ב [ליברמן], לקמן צא, א): **'לוייה שנשכית או שנבעלה בעילת זנות - נותנים לה מעשר ואוכלת'**: לוייה אין, אבל תרומה לכהנת - לא; ועוד: הא תנן במתניתין (פ"ז מ"ה, לקמן סט, ב): **'זמזר פוסל ומאכיל'** ולא משכחת לה אלא באם אמו, ואי חייבי כריתות לא פסלי בביאתם - משכחת לה דממזר פוסל ומאכיל את אמו, כיצד: בת כהן שבא עליה אחיה מאמה והוא ישראל וילדה לו בן - פוסל מן התרומה; ובת ישראל שבא עליה אחיה מאמה כהן, וילדה לו בן - הרי זה ממזר ומאכילה! אלא מדלא נקט 'אמו' - שמע מינה ביאת אחיה אפילו בלא ילדה נמי פוסלתה.

הנך [עובד כוכבים ועבד] - **פסלי מדרבי ישמעאל, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: 'מניין לעובד כוכבים ועבד שכא על בת ישראל ועל כהנת ולוייה שפסלוה** (מן התרומה)? **- שנאמר: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה** [וזרע אין לה - ושבה אל בית אביה כנעוריה; מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בו] -

(יבמות סט, א)

מי שיש לו אלמנות וגירושין בה (אני קורא בה 'ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל'), **יצאו עובד כוכבים ועבד** (ולא מעובד כוכבים ועבד) **שאיין לו אלמנות וגירושין.**

אשכחן כהנת (דפסיל לה עבד); **לוייה וישראלית מנא לן?** כדאמר רבי אבא אמר רב: **'בת' 'ובת' - הכי נמי 'בת' 'ובת'.** **כמאן?**

כרבי עקיבא, דדריש וְיִי. אפילו תימא רבנן - כולה 'ובת' [ויקרא כב, יג]: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, זרע אין לה - ושבא אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בו] קרא יתירא הוא (דהא כתיב בקרא דלעיל מיניה [פסוק יב] 'ובת כהן' ומצי למכתב אבתריה 'וכי תהיה אלמנה וגרושה'). ואימא מי שיש לו אלמנות וגירושין בה, כי לית ליה זרע קאכלה, כי אית ליה זרע לא אכלה; מי שאין לו אלמנות וגירושין בה, אף על גב דאית ליה זרע נמי תיכול (וכבהמה בעלמא חשיב) !? אם כן (דהאי קרא לקולא כתיב, ולאשמועינן דזרע דעובד כוכבים ועבד לא פסיל) רבויי לוייה וישראלית (דכתיב ביה) למה לי (דכתב 'ובת' קרא יתירא - השתא כהנת גופה אשמועינן דלא מיפסלא בזרע עובד כוכבים ועבד, לוייה וישראלית מיבעיא)? (ואי משום לאשמועינן דמי שיש לו אלמנות וגירושין - אפילו הכי: כי אית לה זרע מיניה לא תיכול, ואיצטריך למיסר לוייה וישראלית האוכלת בתרומה בשביל בנה כהן דכי תינשא לזר ויהא לה זרע ממנו לא תשוב לתרומה במיתת בעלה - הא פשיטא לן: דכיון דכהנת גופה מיפסלא בזרע ישראל מתרומה דבי נשא - כל שכן וישראלית האוכלת בשביל בנה! אלא ודאי כי רבי קרא לוייה וישראלית - להכי רבייה: שאם אוכלת בשביל בנה ונבעלה לעובד כוכבים ועבד, אפילו אין לה זרע - נפסלה, דלא נפקא לן מכהנת כדאמרין לעיל (סח, ב) כהנת היא דקדיש גופה כו'!)

ולרבי עקיבא¹, דאמר 'אין קדושין תופסין בחייבי לאוין (אין קידושין תופסין לאדם פסול) 'ומאי 'כי תהיה לאיש זר' - (לאו משום הויה נקט, ולמימרא דאין ביאת פסול פוסלת אלא במי שראוי לקדש, דהא אין קידושין לשום פסול! והאי 'כי תהיה' - אם בא ללמד על ביאת פסוליו) כי תיבעל (אינו אלא לשון בעילה, וכל הזרים אצלה במשמע שתהא ביאתם פוסלת, אפילו עובד כוכבים ועבד), 'אלמנה וגרושה' (לאשמועינן עובד כוכבים ועבד) למה לי [שהרי הם בכלל הלאוים] ?

'אלמנה' - להחמיר עליה, 'וגרושה' - להקל עליה (כלומר: לאו למעוטי מי שיש לו אלמנות וגירושין, אלא לגופיה איצטריך, כדי להחמיר עליה:), וצריכא: דאי אשמעינן 'אלמנה' (דאי לא כתיב, הוה אמינא 'אלמנת ישראל והיא בת כהן תיכול, ואף על גב דאית לה זרע') - אלמנה הוא דכי לית לה זרע אכלה, משום דחזיא לכהונה, אבל גרושה (וגרושה איצטריך לכתביה רחמנא להקל עליה ולמימר (דכי נתגרשה מישראל להקל) דכי לית לה זרע מישראל - תיכול) - דלא חזיא לכהונה, אימא: אף על גב דלית לה זרע לא אכלה (דאי לא כתביה הוה אמינא 'אף על גב דלית לה זרע - לא תיכול' דכיון דאיפסלה מכהונה - מתרומה נמי מיפסלה)! ואי אשמעינן 'גרושה' - גרושה הוא דכי אית לה זרע לא אכלה, משום דלא חזיא לכהונה, אבל אלמנה - דחזיא לכהונה - אימא אף על גב דאית לה זרע נמי תיכול! צריכא.

ואימא נבעלה לפסול לה - אף מחזיר גרושתו (משנישאת לאחר, דהא זר הוא אצלה, ותפסי לו בה קידושין - אלקמה תניא ב'החולץ' (מד, ב): 'זיא כשרה וולדה כשר', ואוקימנא כשרה לכהונה, וכל שכן לתרומה)? 'לאיש זר' אמר רחמנא - מי שזר אצלה מעיקרא, לאפוקי האי דלא זר אצלה מעיקרא הוא. אי הכי חלל, דלאו זר (אצלה) הוא [מעיקרא] - לא לפסול (דהא חלל מותר אפילו בכהנת)?

¹ חוזר ללימוד הברייתא בדף סח, א: גופא: בן ט' שנים ויום אחד, גר, עמוני ומואבי, מצרי ואדומי, כותי, נתיני, חלל וממזר שבאו על כהנת, לוייה, וישראלית - פסולן (כהנת - מתרומה דבי נשא ומן הכהונה; לוייה וישראלית - מן הכהונה). רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל; כל שאין זרעו פסול - אינו פוסל. רשב"ג אומר: כל שאתה נושא בתו - אתה נושא אלמנתו, וכל שאין אתה נושא בתו - אי אתה נושא אלמנתו. (טעמא דרבי יוסי ורבן שמעון מפרש לקמן בשמעתין מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו.)

מנא הני מילי¹ [שביאות אלה פוסלות מן הכהונה ומן התרומה אצל בת כהן] ?

אמר רב יהודה אמר רב: אמר קרא (ויקרא כב, יב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר [הוא - בתרומת הקדשים לא תאכל] - כיון שנבעלה לפסול לה - פסלה. והשאלה על רב, ששיטתו לפרש כל מה שאפשר כדברי הכל - האם גם אימרה זו היא כדברי ר"ע ג"כ

אמר קרא (ויקרא כא, טו) לא יחלל זרעו בעמיו [כי אני ה' מקדשו] - מקיש זרעו (של כהן גדול מן האלמנה) לו: מה הוא פוסל (האלמנה בביאתו מן התרומה, כדילף בפרק עשרה יוחסין (קדושין עא, א): 'ולא יחלל' - מי שהיה כשר ונתחלל, וזו היא האלמנה) - אף זרעו (החלל) נמי פוסל (אשה בביאתו מן התרומה).

ואימא (מדאפקה רחמנא בלשון 'כי תהיה') משעת הויה (אי קידש פסול את האשה - פסולה עולמית, ואפילו מת - כאילו בא עליה)?
דומיא דכהן גדול באלמנה: מה כהן גדול באלמנה - בביאה (הוא דפסיל, כדכתיב: (ויקרא כא) 'לא יחלל זרעו' - כשיש זרע חילל) אף האי נמי בביאה (והכי נמי תנן בהבא על יבמתו (נו, ב) 'נתארמלו או נתגרשו מן הנישואין פסולות, מן האירוסין כשרות').

ואימא עד דאיכא הויה וביאה?
דומיא דכהן גדול באלמנה: מה כהן גדול באלמנה - בביאה לחודה, אף האי נמי - בביאה לחודה.

'ורבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול - פוסל, וכל שאין זרעו פסול - אינו פוסל':
מאי איכא בין תנא קמא לרבי יוסי?
אמר רבי יוחנן: מצרי שני ואדומי שני איכא ביניהם (מצרי שני פסול, וזרעו כשר לת"ק: כיון דהוא פסול - פוסלה בביאה; לרבי יוסי לא פסיל).

ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה: תנא קמא סבר: מה כהן גדול באלמנה, שביאתו בעבירה ופוסל - אף האי נמי פוסל; ורבי יוסי סבר: ככהן גדול: מה כהן גדול שזרעו פסול, ופוסל - אף כל שזרעו פסול פוסל, לאפוקי מצרי (ואדומי) שני (ביאתו בעבירה, דכתיב (דברים כג, ט) [דור] שלישי - ולא שני) דאין זרעו פסול דכתיב (דברים כג, ט) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל שאתה (כהן) נושא בתו - אתה (כהן) נושא אלמנתו וכו':
מאי איכא בין רבי יוסי לרבן שמעון בן גמליאל?
אמר עולא: גר עמוני ומואבי (הוא ובנו ובן בנו עד סוף העולם פסולין, אבל בתו כשרה, דקיימא לן (עוב, ב) 'עמוני ולא עמונית') איכא ביניהם; ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה: רבי יוסי סבר: מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול ופוסל - אף כל שזרעו פסול פוסל (לרבי יוסי דתלי טעמא בכל שזרעו פסול - הואיל ויש בזרעו פסול - פוסל); רבי שמעון בן גמליאל סבר (ולרבי שמעון דתלי טעמא בביתו - לא פסיל): מה כהן גדול באלמנה, שכל זרעו פסול ופוסל - אף שכל זרעו פסול ופוסל, לאפוקי עמוני ומואבי דאין כל זרעו פסול, דאמר מר: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית.

משנה:
האונס והמפתה והשוטה (אפילו על ידי חופה וקדושין) - לא פוסלין ולא מאכילין (דאין קנינו קנין); ואם אינן ראויין לבא בישראל - הרי אלו פוסלין (שהרי נתחללה בביאת פסול לה).
כיצד?
(היה) ישראל שבא על בת כהן (באונס או בפיתוי שלא לשם קידושין) - תאכל בתרומה;

(יבמות סט, ב)
(המשך המשנה): עיברה - לא תאכל בתרומה (כדילפינן לעיל (סז, ב) עובר פוסל דכתיב 'זנוויה' (ויקרא כב, ג) - פרט למעוברת); נחתך העובר במעיה - תאכל (מיד; והוא הדין נמי אם ילדתו ומת);
היה כהן שבא על בת ישראל - לא תאכל בתרומה; עיברה - לא תאכל (שהעובר אינו מאכיל את אמו ישראלית עד שיצא לאויר העולם, כדכתיב (ויקרא כב, יא) 'ויליד ביתו הם יאכלו'; ילוד מאכיל, שאין ילוד אין מאכיל); ילדה - תאכל; נמצא כחו של בן גדול משל אב (שהבועל לא יכול להאכילה מפני שלא בא עליה לשם קידושין, ולא קנינו הוא, ובנו מאכילה).

העבד פוסל משום ביאה (אם בא על כהנת - פסלה מן התרומה, כדאמרין בגמרא לעיל (דף סח,ב)) **ואינו פוסל משום זרע** (אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר, שהוא עבד, ומת בעלה ישראל, ונשאר זה - לא אמרין 'הרי זרע יש לה מישראל ולא תשוב לתרומת אביה' דעבד ודאי לאו זרע הוא, ומפרש ואזיל היכי משכחת לה שיהא בן ישראל כשר עבד) !

כיצד?

בת ישראל לכהן, בת כהן לישראל, וילדה הימנו בן, והלך הבן ונכבש על השפחה (נדחק ונדבק עליה לשם מכבש פריש"א בלע"ז, ולשון גנאי הוא), וילדה הימנו בן - הרי זה עבד (שולד שפחה כמוה, דכתיב האשה וילדיה [תהיה לאדניה] (שמות כא)); היתה אם אביו [של העבד] בת ישראל לכהן - לא תאכל בתרומה (בת ישראל לכהן ומת בנה מכהן ובנו בן בנה קיים והוא עבד לא תאכל בתרומה דלאו זרע הוא); בת כהן לישראל - תאכל בתרומה (אם מת אביו והוא קיים, אע"ג דולד ולד בעלמא פטיל כדאמרן (ע,א) זרע זרעה מנין כו', האי - לא פטיל, דהא לאו בתר אבוא אזיל, ולאו זרעו הוא) !

ממזר פוסל ומאכיל.

כיצד?

בת ישראל לכהן, ובת כהן לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת ונישאת לעבד או לעובד כוכבים וילדה הימנו בן - הרי זה ממזר; היתה אם אמו [של העבד] בת ישראל לכהן - תאכל בתרומה, בת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה.

כהן גדול - פעמים שהוא פוסל (את בת כהן מן התרומה משום זרעה מישראל).

כיצד?

בת כהן לישראל, וילדה הימנו בת, והלכה הבת וניסת לכהן, וילדה הימנו בן - הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח, מאכיל את אמו (לאחר מיתת אביו) ופוסל אם אמו (אפילו לאחר מיתת אמו, דאי לאו הוא הוה הדרה אם אמו לתרומה דבי נשא לאחר מיתת בתה, כדאמר ב"ש מותרות' (פ,א): 'מת בנה מישראל - תאכל בתרומה'; זאת (האשה [הסבתא בת הכהן]) אומרת: "לא כבני כהן גדול (כלומר: לא ירבו כמותו) שהוא פוסלני מן התרומה".

גמרא:

תנינא להא, דתנו רבנן: 'שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו - נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום' (אלמא אין קנין לשוטה).

'כיצד? היה ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה; עיברה - לא תאכל':

כיון (דאי פשיטא לן) **דעיברה** (אמרין לה) **לא תאכל** - (אמאי קתני מתניתין 'ישראל הבא על בת כהן באונס ופיתוי תאכל') **ליחוש שמא עיברה? מי לא תנן** (בפרק 'ארבעה אחין' [משנה יג] גבי נשים שהוחלפו בשעת כניסתן לחופה) **'מפרישין אותן** (מבעליהן) **שלשה חדשים שמא מעוברות הן'** (והולדות ממזרין, ובעינן הבחנה בין ולד כשר לולד פסול; אלמא [אפילו] **לחדא** ביאה חיישין)?

אמר רבה בר רב הונא: ליוחסין חששו (מעלה עשו ליוחסין לחוש לביאה אחת ולטפן), **לתרומה לא חששו.**

ולתרומה לא חששו? והתניא: 'כהן לבת ישראל: **"הרי זה גיטיך שעה אחת קודם למיתתי"** - **אסורה לאכול בתרומה מיד'** (דכל שעתא אמרין 'השתא מיית', אלמא אסרי לה מספק) !

אלא אמר רבה בר רב הונא (לא תימא לתרומה לא חששו דודאי חיישין לספיקא אלא תריץ לפירכא דלעיל הכי): **בנישואין** (כגון שנתחלפו בכניסתן לחופה) **חששו** (לשמא נתעברו דהא לא הפכו), **בזנות לא חששו** (כדקיימא לן: אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר, הלכך ליכא ספק). **ובנישואין מי חששו? והתניא:** **'בת כהן שנישאת לישראל ומת** (בעלה בו ביום) - **טובלת** (משום ביאה, דכתיב (ויקרא טו,יח): **ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע [ורחצו במים וטמאו עד הערב]** **ואוכלת בתרומה לערב!?**

אמר רב חסדא: טובלת ואוכלת עד ארבעים (יצירת הולד ארבעים יום), **דאי לא מיעברא - הא לא מיעברא, ואי מיעברא - עד ארבעים מיא בעלמא היא.**

אמר ליה אביי: אי הכי - אימא סיפא: 'הזכר עוברת במעיה - תהא מקולקלת למפדע' (לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש: דאשתכח דזרה הויא, ואכלה תרומה בשוגג; ואי כדקאמרת) - **מאי 'מקולקלת'** (הא ודאי כל ארבעים לאו זרה הויא)?

(אם אכלה לאחר ארבעים תהא מקולקלת למפרע) עד (יום) ארבעים (ומדמתרן רב חסדא 'אוכלת עד ארבעים' - שמע מינה 'מת בעלה' דקתני בברייתא - הוי דמת בו ביום שנשאה, דאי שהא אצלה זמן מרובה - לאלתר אסורה, דלמא מעוברת היא, דהרי כבר ארבעים יום).

איתמר: הבא על ארוסתו בבית חמיו: רב אמר: הולד ממזר (אף על פי ששניהם מודים שבא עליה - חיישין: הואיל ופרוצה היא - אחר נמי בא עליה, ואיעברה מיניה); ושמואל אמר: הולד שתוקי (ספק ממזר, דהא מספקא לן אי מארוס הוא וכשר, אי מאיניש אחרינא הוא - הלכך ממזר ספק הוא).

אמר רבא: מסתברא מילתיה דרב (דמשוי ליה ממזר ודאי) דדיימא מעלמא (שחשודה מאחרים, דליכא לאכשורי כשאר בני: דומה שהם כשרים, דהתם, כיון דנשואה היא - רוב בעילות הלך אחר הבעל, אבל הכא לאו אורחיה למיבעל כולי האי בלא חופה), אבל לא דיימא מעלמא - בתרא ידיה שדינן ליה.

אמר רבא: מנא אמינא לה? דקתני (במתניתין) 'עיברה - לא תאכל' [זלזה (אנוסה ומפותה בת ישראל מכהן) - תאכל' (בתרומה משום בנה, דמחזקין ליה בכהן): היכי דמי? אילימא דיימא (נמי) מעלמא - 'ילדה' אמאי תאכל? אלא לאו, מיניה (לחודיה) דיימא, ולא דיימא מעלמא (וקשדינן ליה אבתריה); ומה התם [באנוסה ומפותה]: דלהאי איסורא ולהאי איסורא (ואף על גב דלדידיה איסורא ככולי עלמא, דגזרו על יחוד של פנויה) - בתרא ידיה שדינן ליה - הכא [בבא על ארוסתו], דלהאי איסורא (לעלמא באיסורא) ולהאי היתירא (וכל שכן ארוסה דלגבי ארוס היתר) - לא כל שכן (ודאי היכא דדיימא מיניה לחודיה אמרינן, בתריה שדינן ליה לולד)! אמר ליה אביי: לעולם אימא לך: כל היכא דיימא מיניה, אף על גב דלא דיימא מעלמא - אמר רב 'הולד ממזר'; מאי טעמא? - דאמרינן: מדאפקרא נפשה לגבי ארוס - אפקרא נפשה לעלמא. ומתניתין? שהיו שניהם חבושים בבית האסורין [ביחד].

איכא דאמרי: בבא עליה (היכא דמודה שבא עליה) - כולי עלמא לא פליגי דבתריה ידיה שדינן ליה, והכי איתמר: ארוסה שעברה: רב אמר 'הולד ממזר' (ודאי דבתר רובא דעלמא שדינן ליה, ומאיניש אחרינא הוי), ושמואל אמר 'הולד שתוקי'. אמר רבא: מסתברא מילתיה דרב דלא דיימא מיניה ודיימא מעלמא,

(יבמות ע, א)

אבל דיימא מניה - אף על גב דיימא מעלמא - בתריה ידיה שדינן ליה.

אמר רבא: מנא אמינא לה? - דקתני (באנוסה ומפותה בת ישראל מכהן) 'ילדה - תאכל': היכי דמי? אילימא דיימא מניה ולא דיימא מעלמא - צריכא למימר דתיכול? אלא לאו דיימא נמי מעלמא; ומה התם: דלהאי איסורא ולהאי איסורא - בתריה ידיה שדינן ליה, הכא - דלהאי איסורא ולהאי היתירא לא כל שכן (דאי דיימא מניה ומעלמא - דבתריה ידיה שדינן ליה)?

אמר ליה אביי: לעולם אימא לך כל היכא דיימא מעלמא, אף על גב דיימא מניה - אמר רב 'הולד ממזר', ומתניתין בדלא דיימא כלל (מקמי הכי, לאו מניה ולא מעלמא; הלכך איצטריך לאשמועינן דתאכל, דאמרינן בהך ביאה נתעברה).

העבד פוסל משום ביאה כו' [רש"י במשנה (ט,ב): אם בא על כהנת - פסלה מן התרומה, כדאמרינן בגמרא לעיל (דף ט,ב)²] ואינו פוסל משום זרע! :

² ומה שלמדנו ביבמות ט,ב: הנך [עובד כוכבים ועבד] - פסלי מדרכי ישמעאל, דא"ר יוחנן משום רבי ישמעאל: מניין לעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל ועל כהנת ולויה שפסלוה (מן התרומה)? שנאמר: (ויקרא כב,ג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו' [וזרע אין לה] - ושבה אל בית אביה כנעוריה; מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בו] - (יבמות סט, א) מי שיש לו אלמנות וגירושין בה (אני קורא בה 'ושבה אל בית

מאי טעמא [ואינו פוסל משום זרע] ?
אמר קרא [שמות כא, ד:] אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות] האשה וילדיה תהיה [לאדניה, והוא יצא בגפו] [וכן פירש רש"י בהסבר המשנה: כיצד? בת ישראל לכהן, בת כהן לישראל, וילדה הימנו בן, והלך הבן ונכבש על השפחה, וילדה הימנו בן - הרי זה עבד (שולד שפחה כמוה, דכתיב האשה וילדיה (שמות כא, ד)); היתה אם אביו בת ישראל לכהן - לא תאכל בתרומה (בת ישראל לכהן ומת בנה מכהן, ובנו = בן בנה קיים, והוא עבד - לא תאכל בתרומה: דלאו זרע הוא); בת כהן לישראל - תאכל בתרומה (אם מת אביו והוא קיים, אף על גב דולד ולד בעלמא פסיל, כדאמרן (ע, א) זרע זרעה מנין כו', האי - לא פסיל, דהא לאו בתר אבוא אזיל, ולא זרעו הוא!)] .

ממזר פוסל ומאכיל:
תנו רבנן [ספרא אמור פרשה ו פרק ה משנה ג:] ' [ויקרא כב, ג:] ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה] וזרע אין לה [ושבה אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בן] - אין לי אלא זרעה, זרע זרעה מנין? - תלמוד לומר: וזרע אין לה - מכל מקום; אין לי אלא זרע כשר, זרע פסול מנין? - תלמוד לומר: וזרע אין לה - עיין עלה.³
והא אפיקתיה ל' זרע זרעה? ' זרע זרעה' - לא איצטריך קרא: בני בנים הרי הן כבנים (בפרק 'הבא על על יבמתו' (לעיל סב, ב)); כי איצטריך קרא לזרע פסול.

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: כמאן (מתניתין דקתני עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר)? - כרבי עקיבא, דאמר יש ממזר מחייבי לאוין.
אפילו תימא רבנן; בעובד כוכבים ועבד מודו; דכי אתא רב דימי אמר רבי יצחק בר אבדימי משום רבינו (רבי): 'עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר' (ואף על גב דשמעינן דפליג אדברי עקיבא בפרק 'רבן גמליאל' (נב, ב) דאמר 'אין דברים הללו אמורים אלא לדברי רבי עקיבא', וליה לא סבירא ליה - אפילו הכי בעובד כוכבים ועבד מודה, כדאמר ב'החולץ' (מה, א): עובד כוכבים 'לא תחתן' [דברים ז, ג] ועבד 'לא תהיה קדשה' [דברים כג, יח]).

כהן גדול פעמים שפוסל:
תנו רבנן: "'הריני כפרת בן בתי כוזא' (כלי קטן, כלומר ממזר שהוא גרוע) שמאכילני בתרומה, ואיני כפרת בן בתי כדא' (כלי חשוב כלומר כהן גדול) שפוסלני מן התרומה."'

הדרן עלך אלמנה

אביה מלחם אביה תאכל', יצאו עובד כוכבים ועבד (ולא מעובד כוכבים ועבד) שאין לו אלמנות וגירושין.

³ דומה ללימוד ביבמות כב, ב: מי שיש לו בן מ"מ פוטר וכו'.

' מכל מקום' לאתווי מאי?

אמר רב יהודה: לאיתווי ממזר. מאי טעמא? דאמר קרא (דברים כה, ה) [כי ישבו אחים יחדו, ומת אחד מהם] ובן אין לו [לא תהיה אשת המת החוצה, לאיש זר: יבמה יבא עליה, ולקחה לו לאשה ויבמה] (מצי למכתב ובן אן לו כדאמרין בקדושין (ד, א) אן כסף וכמו מאן יבמי (דברים כה) מאן בלעם (במדבר כב)) - עיין עליו